

References:

1. Hniatiuk T. (2019). Problemy realizatsii Stratehii derzhavnoi mihratsiinoi polityky Ukrainy [Problems of implementation of the Strategy of the state migration policy of Ukraine]: zb. materialiv nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 19 hrud. 2019 r.). Kyiv : NISD, 2019. 108 p. [in Ukrainian].
2. Hrechko O. (2011). Kontseptualni zasady u derzhavnoi mihratsiinoi polityky Ukrainy [Conceptual bases in the state migration policy of Ukraine]. *Politychnyi menedzhment*. № 6. pp. 73–81 [in Ukrainian].
3. Zhuravlov D.V. (2005). Systema trudovoho zakonodavstva Ukrainy [The system of labor legislation of Ukraine]: dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.05. Kh. 174 p. [in Ukrainian].
4. Tsvik M.V., Tkachenko V.D., Bohachova L.L. ta in. (2002). Zahalna teoriia derzhavy i prava [General theory of state and law]: pidruchnyk dlia studentiv yurydychnykh spetsialnostei vyshchyykh navchalnykh zakladiv. Kharkiv: Pravo, 2002. 432 p. [in Ukrainian].
5. Proekt Trudovoho kodeksu [Draft Labor Code] № 2410 vid 08.11.2019 / ofitsiyni veb-portal VRU. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67331 [in Ukrainian].
6. Skakun O.F. (2010). Teoriia prava i derzhavy [Theory of law and the state]: Pidruchnyk. 2-he vydannia. K.: Alerta; KNT; TsUL. 520 p. [in Ukrainian].
7. N.d. (2006). Teoriia derzhavy i prava [Theory of state and law]. Akademichnyi kurs: Pidruchnyk / Za red. O.V. Zaichuka, N.M. Onishchenko. K.: Yurinkom Inter, 2006. 688 p. [in Ukrainian].
8. Shemshuchenko Yu.S. (1998). Iurydychna entsyklopediia [Legal encyclopedia]: V 6 t. T. 5. P-S. K.: Vyd-vo «Ukr. entsykl». 1736 p. [in Ukrainian].
9. Iaroshenko, O. (2004). Pro neobkhdnist kodyfikatsii trudovoho zakonodavstva Ukrainy [Про необхідність кодифікації трудового законодавства України]. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*. № 1 (36). Kh. : Pravo, 2004. pp. 38–44 [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.4.2.10>

ПІДСТАВИ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Яна Конюшенко

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального процесу

Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-4988-0793

Анотація. У статті окреслено сучасний стан регламентації підстав проведення експертизи, охарактеризовано фактичні та юридичні підстави проведення експертизи, з'ясовано підстави примусового залучення осіб для проведення медичної та психіатричної експертиз. У результаті дослідження виокремлено три етапи регламентація порядку залучення експерта у кримінальному провадженні протягом 2012–2021 років. Висловлено авторську думку про необхідність уточнення положень ч. 1 ст. 243 КПК України в частині визначення підстав проведення експертизи, оскільки чинна редакція даної норми, а саме формулювання «за дорученням сторони кримінального провадження» є термінологічно некоректним з точки зору визначення підстав призначення експертизи як стороною обвинувачення, так і стороною захисту. Доведено, що положення ч. 3 ст. 242 КПК України, які визначають можливість примусового залучення особи для проведення медичної та психіатричної експертизи, слід удосконалити, зокрема доцільно, по-перше, розмежувати порядок примусового залучення особи до проведення медичної та психіатричної експертиз; по-друге, визначити процесуальний порядок примусового залучення осіб для проведення медичної експертизи.

Ключові слова: слідча (розшукова) дія, проведення експертизи, залучення експерта, постанова слідчого, медична експертиза, психіатрична експертиза.

GROUND FORS EXAMINATION IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Yana Koniushenko

Candidate of Law, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Criminal Procedure

National Academy of Internal Affairs (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0003-4988-0793

Abstract. The article defines the current state of regulation of the grounds for the examination; the factual and legal grounds for the examination are characterized; established the grounds for the compulsory involvement of persons for medical and psychiatric examinations. As a result of the study, three stages of regulation of the procedure for attracting

an expert in criminal proceedings, which changed during 2012–2019, were identified. An opinion was expressed about the need to clarify the provisions of Part 1 of Part 1 of Art. 243 of the Criminal Procedure Code of Ukraine in terms of determining the grounds for the examination, since the current version of this provision, and in particular the wording “on behalf of the party to criminal proceedings”, is terminologically incorrect in terms of determining the grounds for the appointment of an expert examination by both the prosecution and the defense. It has been proved that the provision of Part 3 of Art. 242 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, which determines the possibility of compulsory involvement of a person for medical and psychiatric examination, should be improved. In particular, it is advisable, firstly, to distinguish between the procedure for forcibly involving a person in medical and psychiatric examination; secondly, to determine the procedural procedure for the compulsory involvement of persons for medical examination.

Key words: investigative (search) action, examination, involvement of an expert, the decision of the investigator, medical examination, psychiatric examination.

ПОДСТАВЫ ПРЗЕПРОВАДЖЕННЯ БАДАЊ В ПОСТЗПОВАНІУ КАРНОМУ

Yana Koniushenko

kandydat nauk prawnych, docent,

docent Katedry Postzpowania Karnego

Narodowej Akademii Spraw Wewnztrznich (Kijw, Ukraina)

ORCID: 0000-0003-4988-0793

Adnotacja. W artykule przedstawiono aktualny stan regulacji podstaw przeprowadzenia badań, scharakteryzowano faktyczne i prawne podstawy przeprowadzenia badań, wyjaśniono podstawy przymusowego przyciągnięcia osób do badań medycznych i psychiatrycznych. W wyniku badania wyróżniono trzy etapy regulowania sposobu przyciągnięcia biegłego w postzpowaniu karnym w latach 2012-2021. Wyrażona opinia autorska w sprawie potrzeby doprecyzowania przepisw ust. 1 ust. 1 art. 243 Kodeksu Postzpowania Karnego Ukrainy w zakresie określenia podstaw przeprowadzenia badań, ponieważ obecna wersja tego przepisu, a mianowicie sformułowanie „na zlecenie strony postzpowania karnego” jest terminologicznie niepoprawne z punktu widzenia określenia podstaw wyznaczenia przeprowadzenia badań zarówno przez stronę oskarżenia, jak i stronę obrony. Udowodniono, że przepisy ust. 3 art. 242 Kodeksu Postzpowania Karnego Ukrainy, określające możliwość przymusowego przyciągnięcia osoby do przeprowadzenia badania lekarskiego i psychiatrycznego, należy poprawić, w szczególności, wskazane jest, po pierwsze, rozróżnić procedurę przymusowego przyciągnięcia osoby do przeprowadzenia badania lekarskiego i psychiatrycznego; po drugie, określić procedurę proceduralną przymusowego przyciągnięcia osób do przeprowadzenia badania lekarskiego.

Słowa kluczowe: czynność śledcza (poszukiwawcza), przeprowadzenie badania, przyciągnięcie biegłego, postanowienie śledczego, badanie lekarskie, badanie psychiatryczne.

Постановка проблеми. Ефективне виконання завдань кримінального провадження неможливе без використання слідчим, прокурором та судом спеціальних знань. Їх використання під час здійснення досудового розслідування та судового провадження надає можливість з'ясувати питання, що не відносяться до категорії правових та знаходяться поза межами професійних знань окреслених суб'єктів. Залучення експерта є однією з найбільш поширених процесуальних форм використання спеціальних знань під час проведення досудового розслідування.

Дослідження питань призначення та проведення експертизи у кримінальному процесі завжди привертало увагу вчених-процесуалістів. Особливої актуальності це питання набуло після прийняття чинного Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), оскільки порядок призначення експертизи протягом 2012–2021 років змінювався декілька разів. Суттєві зміни стосувались, перш за все, порядку залучення експерта. Так, у редакції Закону від 13.04.2012 р. було передбачено, що залучення експерта можливо як стороною захисту, так і стороною обвинувачення (ст. 243 КПК). Поряд із тим експерт міг бути залучений слідчим суддею за клопотанням сторони захисту в разі відмови слідчого, прокурора в задоволенні клопотання сторони захисту про залучення експерта (ст. 244 КПК). Наступний важливий етап у процесі законодавчих змін щодо регламентації порядку залучення експерта пов'язаний із прийняттям 03.10.2017 р. Закону України № 2147-VIII, який у засобах масової інформації набув назви «правки Лозового» (On amendments to the Commercial Procedural Code of Ukraine, the Civil Procedure Code of Ukraine, the Code of Administrative Procedure of Ukraine and other legislative acts, 2017). Після набуття чинності зазначеного закону, починаючи з 15.03.2018 р., будь-які експертизи у кримінальному провадженні призначались за дорученням слідчого судді чи суду, а проводились виключно у державних експертних установах. Дані зміни викликали численні негативні відгуки як серед науковців, так і практиків (On the expediency of involving an expert by an investigating judge in criminal proceedings). Заперечували проти доцільності дії таких законодавчих положень й експерти у проведених ними дослідженнях (Banchuk, 2019: 8). У розглядуваному питанні ми підтримуємо правників щодо недоцільності дії законодавчих положень про призначення експертизи слідчим суддею, оскільки це виходило за межі його повноважень, зумовлених судовим контролем під час досудового розслідування. Наступний етап у регламентації порядку залучення експерта пов'язаний із прийняттям Закону України від 04.10.2019 № 187-IX (On amendments to some legislative acts of Ukraine to improve certain provisions of criminal procedure legislation, 2019), яким «правки Лозового» фактично були скасовані. Тим часом нормативна регламентація підстав і порядку залучення експерта знову зазнала часткового оновлення.

Отже, окреслені законодавчі зміни щодо регламентації експертизи у кримінальному провадженні засвідчили необхідність більш детального вивчення питання сучасного унормування підстав проведення експертизи.

Стан дослідження проблеми. Аналіз юридичної літератури свідчить про те, що теоретичні та практичні аспекти призначення експертизи у кримінальному провадженні висвітлювали у своїх працях В.П. Бахін, В.Г. Гончаренко, А.В. Іщенко, Н.І. Клименко, Я.О. Кулик, Л.М. Лобойко, А.І. Лозовий, Г.М. Нагорний, М.В. Салтєвський, М.Г. Щербаковський та багато інших науковців. Беручи уваги розробки вчених із досліджуваної проблематики, слід констатувати, що низка питань проведення експертизи у кримінальному провадженні залишаються невирішеними.

Мета дослідження полягає у визначенні підстав проведення експертизи у кримінальному провадженні. Дана мета зумовлює постановку таких завдань: по-перше, окреслення сучасного стану регламентації підстав проведення експертизи; по-друге, характеристику фактичних та юридичних підстав проведення експертизи; по-третє, з'ясування підстав примусового залучення осіб для проведення медичної та психіатричної експертизи.

Виклад основного матеріалу. Згідно з положеннями чинного законодавства порядку призначення та проведення експертизи присвячено норми статей 242-245 КПК України. Крім того, досліджувані питання також регламентуються Законом України «Про судову експертизу» (About forensic examination, 1994).

Для призначення та проведення експертизи у кримінальному провадженні потрібна наявність як фактичних, так і юридичних підстав. Положення ч. 1 ст. 242 КПК України дають можливість зрозуміти, що фактичною підставою для проведення експертизи є дані, які свідчать про необхідність отримання спеціальних знань для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження. Більш широке розуміння фактичних підстав дають нам положення ст. 1 Закону України «Про судову експертизу», де визначено поняття судової експертизи. Аналіз цих положень приводить до висновку, що фактичною підставою для проведення судової експертизи є дані, які свідчать про необхідність отримання спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла а також під час дослідження об'єктів, явищ і процесів.

Якщо зміст фактичної підстави практично не викликає сумнівів, то розуміння юридичної підстави для проведення експертизи викликає певні запитання. Так, відповідно до ч. 1 ст. 243 КПК України експерт залучається в разі наявності підстав для проведення експертизи за дорученням сторони кримінального провадження. Сторона захисту має право самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертизи в тому числі обов'язкової. Експерт може бути залучений слідчим суддею за клопотанням сторони захисту у випадках та порядку, передбачених ст. 244 КПК України (Criminal Procedure Code of Ukraine, 2012). Крім того, слід враховувати положення ч. 1 ст. 7-1 Закону України «Про судову експертизу», де передбачено, що підставою проведення судової експертизи є відповідне судове рішення чи рішення органу досудового розслідування або договір з експертом чи експертною установою – якщо експертиза проводиться на замовлення інших осіб (About forensic examination, 1994).

Системний аналіз окреслених законодавчих положень дозволяє висловити певні міркування-зауваження з приводу їх змісту.

По-перше, не до кінця зрозумілим є формулювання ч. 1 ст. 243 КПК України щодо призначення експертизи «за дорученням сторони кримінального провадження». Слід врахувати, що відповідно до ч. 3 ст. 110 КПК України рішення слідчого, дізнавача, прокурора приймається у формі постанови, а вимоги до доручення взагалі не визначені. Тому вважаємо, що положення ст. 243 КПК України сформульовано юридично некоректно. Рішення сторони обвинувачення про призначення експертизи повинно прийматися у формі постанови, а не форми доручення, як це і відбувається на практиці.

По-друге, незрозумілим залишається підстава призначення експертизи стороною захисту. Враховуючи положення першого речення ч. 1 ст. 243 КПК України, здається, що сторона захисту повинна скласти доручення про проведення експертизи. Згідно ж із ч. 1 ст. 7-1 Закону України «Про судову експертизу», якщо експертиза проводиться на замовлення інших осіб, то підставою проведення судової експертизи є договір з експертом чи експертною установою. Відтак знову вбачаємо законодавчі неузгодженості, оскільки в одному законодавчому акті йдеться про доручення сторони захисту, а в іншому – про договір з експертом.

Отже, з урахуванням вищевикладеного, на наше переконання, необхідним є узгодження законодавчої термінології, пов'язаної з визначенням підстав для призначення експертизи. Ми вважаємо, що формулювання «за дорученням сторони кримінального провадження» слід виключити з першого речення ч. 1 ст. 243 КПК України, оскільки воно є не доцільним із точки зору унормування підстав призначення експертизи як стороною обвинувачення, так і стороною захисту.

Досліджуючи проблематику щодо підстав для проведення експертизи, слід звернути увагу на положення ч. 3 ст. 242 КПК України, якими передбачена можливість примусового залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи. Юридичною підставою для проведення таких експертиз є ухвала слідчого судді, суду. Наведені положення вбачається доцільним розглянути окремо, а саме щодо порядку примусового проведення, по-перше, медичної експертизи; по-друге, психіатричної експертизи.

Результати дослідження матеріалів кримінальних проваджень показали, що призначення медичної експертизи слідчим у більшості випадків характеризується наявністю добровільної згоди особи на її проведення. Разом із тим у судовій практиці є випадки примусового залучення особи для проведення медичної експертизи. У більшості випадків серед фактичних підстав для примусового залучення особи для проведення медичної експертизи є відмова особи від проведення експертизи, яка попередньо призначена слідчим, та неявки в експертну установу (наприклад, ухвала Галицького районного суду м. Львова від 22.11.2013 р. у справі

№ 461/14317/13-к) (Decision of the Halych District Court of Lviv, 2012), ухвала Шацького районного суду Волинської області від 06.11.2014 р. у справі № 170/853/14-к (Decision of the Shatsk District Court of the Volyn Region, 2014)).

Із законодавчого формулювання вимог ч. 3 ст. 242 КПК України вбачається про можливість залучення будь-якої особи, без чіткого визначення її процесуального статусу. Тобто такою особою може бути не лише підозрюваний, а й потерпілий чи свідок. Про це наочно свідчить вивчення судової практики, де проведення медичної експертизи у примусовому порядку здійснено щодо свідка. Так, згідно з обставинами матеріалів кримінального провадження, яке перебувало в СВ Красноградського РВ ГУМВС України в Харківській області, 05.01.2013 р. приблизно о 07.00 год. підозрюваний, керуючи автомобілем, допустив перекидання автомобіля на узбіччя. У момент дорожньо-транспортної пригоди в автомобілі знаходилась особа, якій було завдано тілесних ушкоджень. 15.01.2013 р. слідчим була призначена судово-медична експертиза для встановлення факту наявності у свідка тілесного ушкодження, ступеня його тяжкості та механізму виникнення. Однак свідок до судово-медичного експерта не з'явився та ухилився від проходження експертизи. Враховуючи той факт, що проведення згідно з п. 2 ч. 2 ст. 242 КПК України проведення в даному випадку судово-медичної експертизи є обов'язковим, а також що встановлення таких даних має значення для правильної кваліфікації дій підозрюваного, суд задовольнив клопотання слідчого про примусове залучення свідка до проведення судово-медичної експертизи (ухвала Красноградського районного суду Харківської області від 30.01.2013 р. у справі № 626/247/13-к) (Ruling of the Krasnodar District Court of the Kharkiv Region, 2013).

Вважаємо, що реалії практики свідчать про необхідність примусового залучення до медичної експертизи як підозрюваних, так і потерпілих та свідків. Тому цілком обґрунтовано вважаємо позицію законодавця щодо закріплення можливості примусового залучення будь-якої особи для проведення медичної експертизи. На наше переконання, цілком обґрунтованим є те, що таке рішення під час досудового розслідування приймає саме слідчий суддя, оскільки це пов'язано з обмеженням прав, свобод та законних інтересів особи.

Як ми помічаємо, положенням ч. 3 ст. 242 КПК України також передбачена можливість примусового залучення особи для проведення психіатричної експертизи. Якщо порядок примусового проведення медичної експертизи законодавець не визначив, то порядок проведення психіатричної експертизи регламентовано ст. 509 КПК України. У зв'язку з тим постає питання про співвідношення положень ч. 3 ст. 242 та ст. 509 КПК України, оскільки в останній фактично закріплено можливість проведення амбулаторної та стаціонарної психіатричної експертизи. Разом із тим, якщо ч. 1 ст. 509 КПК України визначає право слідчого, дізнавача, прокурора залучити експерта (експертів) для проведення психіатричної експертизи, то у ч. 2 ст. 509 КПК України йдеться про стаціонарну психіатричну експертизу, яка призначається ухвалою слідчого судді.

У практичних працівників іноді постає питання щодо процесуального статусу суб'єкта, стосовно якого може бути призначена стаціонарна психіатрична експертиза. Як ми вже вище вказували, примусове залучення будь-якої особи для проведення медичної експертизи є законодавчо допустимим і можливим. Та чи передбачає це ж формулювання можливість примусового залучення будь-якої особи до психіатричної експертизи? Як показує аналіз практики, слідчі іноді подають клопотання про призначення стаціонарної психіатричної експертизи потерпілому, а слідчі судді – задовольняють такі клопотання. Наприклад, слідчий суддя Миколаївського районного суду Львівської області своєю ухвалою від 22.10.2013 року задовольнив клопотання слідчого про направлення потерпілої до медичного закладу для проведення стаціонарної психіатричної експертизи. Слідчий суддя виходив із такого, що згідно з висновком амбулаторної судово-психіатричної експертизи потерпіла має розлад психіки та поведінки внаслідок зловживання алкоголем, а для уточнення діагнозу необхідно провести стаціонарне обстеження та проведення стаціонарної психіатричної експертизи (Generalization of the Supreme Specialized Court of Ukraine for Civil and Criminal Cases, 2016). Втім, у даному випадку слід враховувати роз'яснення Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ, що містяться в інформаційному Листі від 3.06.2016 р. Зокрема, в ньому вказано про те, що надання дозволу на направлення потерпілого для проведення стаціонарної психіатричної експертизи є грубим порушенням процесуального законодавства, оскільки така експертиза стосується винятково особи, яка ймовірно вчинила суспільно небезпечне діяння (Generalization of the Supreme Specialized Court of Ukraine for Civil and Criminal Cases, 2016). Загалом, питання стосовно проведення психіатричної експертизи є доволі об'ємними та їх повне дослідження виходить за межі даної статті. Тому проведений аналіз здійснено лише з метою висвітлення законодавчої неточності закріплення положень ч. 3 ст. 242 КПК України. Так, дані положення стосуються двох видів експертиз: медичної та психіатричної, які мають різні підстави для проведення. Крім того, процесуальний порядок ініціації та призначення медичної експертизи у примусовому порядку не визначено, а порядок проведення психіатричної визначено в положеннях ст. 509 КПК України.

Отже, приходимо до висновку, що положення ч. 3 ст. 242 КПК України регламентують лише можливість примусового залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи. Процесуального порядку примусового проведення медичної експертизи у КПК України не визначено: ані суб'єктів звернення до слідчого судді, суду; ані порядку розгляду слідчим суддею, судом ініціативного документу. У зв'язку з тим слід врахувати наукову думку І.В. Гловюк (Hloviuk, 2017: 86-90) та І.П. Зінковського (Zinkovskiy, 2019: 260) про необхідність в ч. 3 ст. 242 КПК України регламентувати: 1) коло суб'єктів і порядок ініціації питання про примусове залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи; 2) порядок розгляду питання про примусове залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи. Ураховуючи, що примусове залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи має

елемент примусу, є обмеженням права на свободу й особисту недоторканність, а також із метою уніфікації порядків розгляду цього питання в різних порядках кримінального провадження вчена пропонує передбачити, що питання про примусове залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи вирішується під час досудового розслідування – ухвалою слідчого судді за клопотанням сторони кримінального провадження, потерпілого в порядку, передбаченому для подання та розгляду клопотань щодо обрання запобіжного заходу, а під час судового провадження – ухвалою суду. Вважаємо доцільним наведену позицію підтримати лише частково, оскільки порядок призначення психіатричної визначено у ст. 509 КПК України. При цьому порядок призначення медичної експертизи у примусовому порядку не унормовано. Враховуючи той факт, що окреслені види експертиз суттєво відрізняються, а порядок проведення психіатричної експертизи визначено, вважаємо доцільним у положеннях ч. 3 ст. 242 КПК України унормувати порядок примусового залучення особи для проведення лише медичної експертизи.

Отже, з урахуванням вищевикладеного робимо висновки. По-перше, регламентація проведення медичної та психіатричної експертизи у примусовому порядку повинна бути розмежована. По-друге, процесуальний порядок примусового залучення осіб для проведення медичної експертизи повинен бути визначений таким чином, щоб передбачити: а) учасників, щодо яких можливе проведення такої експертизи (вважаємо, що ними може бути підозрюваний, обвинуваченого, потерпілий, свідок); б) суб'єктів ініціації даного питання (якими повинні бути сторони кримінального провадження, потерпілий); в) порядок розгляду слідчим суддею, судом відповідного клопотання, який передбачатиме аналогічну процедуру розгляду клопотань щодо обрання запобіжного заходу.

Висновки. З урахуванням вищевикладеного можна зробити такі висновки. 1. За чинним КПК України 2012 р. регламентація порядку залучення експерта у кримінальному провадженні фактично пройшла три етапи: 1) від 13.04.2012 р. до 14.03.2018 р., тобто з моменту прийняття КПК України до прийняття Закону України № 2147-VIII, коли експерт міг бути залучений як стороною обвинувачення, так і стороною захисту; 2) від 15.03.2018 р. до 3.10.2019 р. – у момент дії Закону України № 2147-VIII, коли експертизи у кримінальному провадженні призначались за дорученням слідчого судді; 3) від 04.10.2019 р. до сьогодні – з моменту скасування «правок Лозового» й до сьогоднішнього моменту, коли експерта можуть залучити сторони кримінального провадження або слідчий суддя в певних випадках, передбачених законом.

2. Для призначення та проведення експертизи у кримінальному провадженні потрібна наявність як фактичних, так і юридичних підстав. Фактичною підставою для проведення експертизи є дані, що свідчать про необхідність отримання спеціальних знань для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження. Юридичною підставою проведення експертизи є відповідне судове рішення чи рішення органу досудового розслідування, або договір з експертом чи експертною установою – якщо експертиза проводиться на замовлення інших осіб. Проведене дослідження дозволило висловити думку про необхідність уточнення положень ч. 1 ст. 243 КПК України в частині визначення підстав проведення експертизи, оскільки чинна редакція даної норми, зокрема формулювання «за дорученням сторони кримінального провадження», є термінологічно некоректною з точки зору визначення підстав призначення експертизи як стороною обвинувачення, так і стороною захисту.

3. Положення ч. 3 ст. 242 КПК України, які визначають можливість примусового залучення особи для проведення медичної та психіатричної експертизи, слід удосконалити. Зокрема, доцільно, по-перше, розмежувати порядок примусового залучення особи до проведення медичної та психіатричної експертизи; по-друге, визначити процесуальний порядок примусового залучення осіб для проведення медичної експертизи, який повинен передбачати: а) учасників, щодо яких можливе проведення такої експертизи; б) суб'єктів ініціації даного питання; в) порядок розгляду слідчим суддею, судом відповідного клопотання.

Список використаних джерел:

1. Аналіз законодавчого регулювання порядку здійснення досудового розслідування «до» і «після» «поправок» А. Лозового до Кримінального процесуального законодавства України / автор. колектив О. Банчук, Є. Крапивін, В. Петраковський. Рада громадського контролю. 2019. 44 с.
2. Гловюк І.В. Примусове залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи: проблемні питання. *Актуальні питання кримінального права, процесу і криміналістики, удосконалення судової і правоохоронної систем* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Северодонецьк, 19 травня 2017 р. Северодонецьк : Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка, 2017. С. 86–90.
3. Зінковський І.П. Повноваження слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження : дис. ... докт. філос. : 081. Одеса, 2019. 281 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4651-17>.
5. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : Закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147%D0%B0-19#Text>.
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих положень кримінального процесуального законодавства : Закон України від 04.10.2019 № 187-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187-20#n42>.
7. Про доцільність залучення експерта слідчим суддею в кримінальному процесу. Сайт Ради адвокатів Київської області. URL : <https://radako.com.ua/news/pro-docilnist-zaluchennya-eksperta-slidchim-suddeyu-v-kriminalnomu-procesu>.

8. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
9. Узагальнення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про практику вирішення слідчими суддями питань, пов'язаних із слідчими (розшуковими) діями» від 03.06.2016 р.
10. Ухвала Галицького районного суду м. Львова від 22.11.2013 р. у справі № 461/14317/13-к. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/51240735>.
11. Ухвала Красноградського районного суду Харківської області від 30.01.2013 р. у справі № 626/247/13-к. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/45692133>.
12. Ухвала Шацького районного суду Волинської області від 6.11.2014 р. у справі № 170/853/14-к. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/59133474>.

References:

1. Analiz zakonodavchoho rehuliuвання poriadku zdiisnennia dosudovoho rozsliduvannia «do» i «pislia» «popravok» A. Lozovoho do Kryminalnogo protsesualnogo zakonodavstva Ukrainy [Analysis of the legislative regulation of the procedure for pre-trial investigation "before" and "after" the "amendments" of A. Lozov to the Criminal Procedure Code of Ukraine] /avtor. kolektyv O. Banchuk, Ye. Krapyvin, V. Petrakovskiyi. Rada hromadskoho kontroliu. 2019. 44 p. [in Ukrainian].
2. Hloviuk I.V. (2017). Prymusove zaluchennia osoby dlia provedennia medychnoi abo psykhiatrychnoi ekspertyzy: problemni pytannia [Compulsory involvement of a person for a medical or psychiatric examination: problematic issues]. Aktualni pytannia kryminalnogo prava, protsesu i kryminalistyky, udoskonalennia sudovoi i pravookhoronnoi system : materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Sievierodonetsk, 19 travnia 2017 r. Sievierodonetsk: Luhan. derzh. un-t vnutr. sprav im. E.O. Didorenka. pp. 86–90. [in Ukrainian].
3. Zinkovskiyi I.P. (2019). Povnovazhennia slidchoho pry obranni, zmini ta skasuvanni zakhodiv zabezpechennia kryminalnogo provadzhennia [Powers of the investigator in the election, change and cancellation of measures to ensure criminal proceedings]: dys. ... dokt. filos.: 081. Odesa. 281 p. [in Ukrainian].
4. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI. [in Ukrainian].
5. Pro vnesennia zmin do Hospodarskoho protsesualnogo kodeksu Ukrainy, Tsyvilnogo protsesualnogo kodeksu Ukrainy, Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv [On amendments to the Commercial Procedural Code of Ukraine, the Civil Procedure Code of Ukraine, the Code of Administrative Procedure of Ukraine and other legislative acts]: Zakon Ukrainy vid 03.10.2017 № 2147-VIII. [in Ukrainian].
6. Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vdoskonalennia okremykh polozhen kryminalnogo protsesualnogo zakonodavstva [On amendments to some legislative acts of Ukraine to improve certain provisions of criminal procedure legislation]: Zakon Ukrainy vid 04.10.2019 № 187-IX. [in Ukrainian].
7. Pro dotsilnist zaluchennia eksperta slidchym suddeiu v kryminalnomu protsesu [On the expediency of involving an expert by an investigating judge in criminal proceedings]. Sait Rady advokativ Kyivskoi oblasti. [in Ukrainian].
8. Pro sudovu ekspertyzu [About forensic examination]: Zakon Ukrainy vid 25.02.1994 № 4038-XII. [in Ukrainian].
9. Uzahalennia Vyshchoho spetsializovanoho sudu Ukrainy z rozghliadu tsyvilnykh i kryminalnykh sprav [Generalization of the Supreme Specialized Court of Ukraine for Civil and Criminal Cases] «Pro praktyku vyrishennia slidchymy suddiamy pytan, poviazanykh iz slidchymy (rozshukovymy) diiamy» vid 03.06.2016 r. [in Ukrainian].
10. Ukhvala Halytskoho raionnoho sudu m. Lvova [Decision of the Halych District Court of Lviv] vid 22.11.2013 r. u spravi № 461/14317/13-k. [in Ukrainian].
11. Ukhvala Krasnohradskoho raionnoho sudu Kharkivskoi oblasti [Ruling of the Krasnograd District Court of the Kharkiv Region] vid 30.01.2013 r. u spravi № 626/247/13-k. [in Ukrainian].
12. Ukhvala Shatskoho raionnoho sudu Volynskoi oblasti [Decision of the Shatsk District Court of the Volyn Region] vid 6.11.2014 r. u spravi № 170/853/14-k. [in Ukrainian].